Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgulu Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciurĭ:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat; în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Prețulŭ inserțiunilorŭ: o seriă garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

(NUMĔRŬ DE DUMINECĂ 15)

„Gazeta" ese în fiă-care ḑi
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Duminecă 8 francĭ.
Se prenumĕră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Brașovŭ:
a administrațiune, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplaru 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ și inserțiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 79.—Anulŭ LVI. Brașovŭ, Duminecă, 11 (23) Aprilie 1893.

Nou abonamentŭ la GAZETA TRANSILVANIEI

Cu 1 Aprilie 1893 st. v. s'a deschisŭ nou abonamentŭ, la care învitămŭ pe toțĭ amicii și sprijinitorii fóiei nóstre.

Prețulŭ abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:
pe unŭ anŭ . . . . 12 fl.
pe șése lunĭ . . . . 6 fl.
pe trei lunĭ . . . . 3 fl.

Pentru România și străinătate:
pe unŭ anŭ . . . . . . 40 francĭ
pe șése lunĭ . . . . . . 20 „
pe trei lunĭ . . . . . . 10 „

Abonamente la numerele cu data de Duminecă:

Pentru Austro-Ungaria:
pe unŭ anŭ . . . . 2 fl.
pe șése lunĭ . . . . 1 fl.

Pentru România și străinătate:
pe unŭ anŭ . . . . 8 francĭ
pe șése lunĭ . . . . 4 „

Abonarea se póte face mai ușorŭ prin **mandate postale.**

Administrațiunea
„Gazetei Transilvaniei".

Sĕ veghiămŭ și sĕ lucrămŭ!

Brașovŭ, 10 Aprilie v.

In ḑilele următóre dieta unguréscă va desbate noulŭ proiectŭ de lege pentru regularea salarielorŭ învĕțătorescĭ la tóte școlele poporale din Transilvania și Ungaria.

Acestŭ proiectŭ a fostŭ desbătutŭ de comisiunea pentru învĕțămêntŭ a dietei și acuma l'a primitŭ și clubulŭ partidei guvernamentale în conferența sa de alaltăerĭ.

Nu-i mai stă așadér nicĭ o piedecă în cale, căcĭ nemulțămirea națiunilorŭ și a bisericilorŭ nemaghiare cu elŭ — puternicii ḑilei de aḑĭ nu o privescŭ ca piedecă, ci numai ca îndemnŭ sĕ mérgă înainte pe calea maghiarisării.

Și într'adevĕrŭ, că și de astădată numai de maghiarisare este vorba. Și care lege propusă de stăpânirea unguréscă, mai alesŭ dela 1879 încóce, n'a urmăritŭ acestŭ scopŭ?

Se póte ḑice, în casulŭ de fața, că legea pentru regularea salarielorŭ învĕțătorescĭ nicĭ nu s'ar fi propusŭ de locŭ, décă regimulŭ n'ar avé de cugetŭ sĕ zădărnicéscă printr'însa libertatea, ce-o cuprinde legea școlară (art. de lege 38 din 1868) pentru diferitele bisericĭ séu confesiunĭ, ca susțiitóre ale școlelorŭ confesionale, carĭ la noi au caracterŭ naționalŭ, fiindŭ naționale și bisericele nóstre.

După acésta lege școlară (§ 11) confesiunile au dreptulŭ sĕ-șĭ înființeze și sĕ susțină pe banii lorŭ proprii școle pentru instrucțiunea poporului și au libertatea ca la asemenĭ școle sĕ institue ele pe învĕțătorĭ și sĕ hotărască după buna lorŭ chibzuință salariele lorŭ, sĕ prescrie ce manuale sĕ se întrebuințeze în școlă și sĕ decidă asupra programului învĕțămêntului.

Libertatea acésta încâtŭ pentru alegerea manualelorŭ și programulŭ învĕțămêntului a fostŭ lovită amarŭ prin legea dela 1879 și legile și ordinațiunile din anii ultimĭ. Acuma se tractéză de aceea sĕ se desființeze și libertatea confesiunilorŭ cu privire la numirea învĕțătorilorŭ și la dotarea lorŭ.

Nu-i vorbă, nimenĭ nu este în contră ca sĕ se îmbunătățéscă salarele învĕțătorilorŭ. Toțĭ dorimŭ ca esistența lorŭ sĕ fiă câtŭ mai asigurată și pentru ușurarea sorții lorŭ s'au și adusŭ multe jertfe în cursulŭ anilorŭ și gata suntemŭ a le aduce și în viitorŭ. Dér trebue sĕ se țină sémă de împrejurările materiale ale confesiunilorŭ, carĭ numai treptatŭ, și în condițiunĭ favorabile pentru libera desvoltare a învĕțămêntului de sub conducerea și scutulŭ lorŭ, potŭ sĕ-șĭ împlinéscă cu succesŭ chiămarea lorŭ culturală.

Dovada cea mai puternică pentru multele și marile jertfe, ce le aducŭ, în proporțiă crescêndă, bisericele și confesiunile din Transilvania și Ungaria în favórea învĕțămêntului poporalŭ, este faptulŭ constatatŭ de statistică, că în timpŭ de douĕḑecĭ de anĭ cheltuelile lorŭ pentru susținerea școlelorŭ s'au încincitŭ. Așa pe când la 1869 confesiunile contribuiau pentru școlele poporale numai suma de 778.482 florinĭ, la anulŭ 1890 contribuirea lorŭ s'a urcatŭ la suma însemnată de 3 milióne 631,885 florinĭ. Astfelŭ dintre vreo 14,648 învĕțători confesionalĭ 9566 au unŭ salarŭ anualŭ de 300 fl. și mai multŭ, ér' numai vre-o 5000 n'au ajunsŭ încă a avé suma de 300 fl. séu 200 fl. (pentru suplențĭ), ce se stabilesce ca salarŭ minimalŭ în proiectulŭ de lege amintitŭ.

Din nenorocire totŭ noi Românii suntemŭ aceia, carĭ, în urma grelelorŭ asuprirĭ din trecutŭ, avemŭ sĕ luptămŭ aḑĭ și pe tĕrêmulŭ învĕțămêntului cu cele mai multe nĕcazurĭ. Lucru firescŭ dér, că biserica nóstră are lipsă încă de multŭ spriginŭ, și de multă bună voință pentru ca sĕ șĭ pótă încetŭ-încetŭ împlinì cum se cade sfânta ei chiămare pe tĕrêmulŭ școlarŭ.

Cum vré sĕ sprijinéscă însĕ stăpânirea ungurésca lucrarea ei culturală?

Ii restrînge libertatea în privința dotării învĕțătorilorŭ, și îi impune salarisarea minimală sub nisce condițiunĭ, anume ticluite spre a încurca și zădărnici tótă autonomia nóstră scolară confesională. Comunele bisericescĭ, carĭ nu vorŭ puté corĕspunde la timpŭ cerinței legii, vorŭ primi ajutorŭ dela statŭ și pe basa acestuĭ ajutorŭ, fiă câtŭ de micŭ, guvernulŭ va avé dreptulŭ — după noulŭ proiectŭ de lege—de a se amesteca în școlă, biserica va perde dreptulŭ de a alege pe învĕțătorĭ și dreptulŭ de disciplină asupra lorŭ și școla confesională se va străforma în școlă comunală, menită a se maghiarisa cu încetulŭ de totŭ.

De pe acuma se ridică multe vocĭ în sînulŭ dușmanilorŭ limbei și a naționalității nóstre, carĭ pretindŭ sĕ prefacă tóte școlele, și cele confesionale, în școle de statŭ și cei dela guvernŭ le rĕspundŭ: amŭ face-o bucurosŭ, dér n'avemŭ banĭ, ne-ar mai trebui încă 20 de milióne și de aceea trebue sĕ lăsămŭ pe confesiunĭ sĕ contribuéscă mai departe pentru școlele lorŭ, căcĭ și așa aceste vorŭ fi pe încetulŭ maghiarisate, care scopŭ îlŭ urmăresce și noulŭ proiectŭ de lege!

Scólele nóstre confesionale române stau dér fața de-o nouă și mare primejdiă.

Sĕ veghiămŭ și sĕ lucrămŭ pentru apĕrarea și salvarea lorŭ! Sĕ nu ne spăriămŭ de nicĭ o jertfă, ci s'o aducemŭ cu inimă deschisă pe altarulŭ învĕțămêntului nostru. Sĕ fimŭ cu băgare de sémă și cu prevedere, ca sĕ nu ne încurce cei ce nu voiescŭ decâtŭ a face sĕ îngenunchiămŭ înaintea lorŭ.

S'avemŭ minte și sĕ fimŭ cu inima la locŭ! Avemŭ lipsă de cea mai strînsă înțelegere și unire între noi, ca sĕ nu ne slăbimŭ puterile desbinându-ne. Blașiulŭ și Sibiiulŭ trebue sĕ mérgă în acéstă cestiune gravă de esistență mână în mână, ca sĕ putemŭ apĕra cu succesŭ interesele învĕțămêntului nostru naționalŭ!

FOILETONULU „GAZ. TRANS."

Cocuțŭ voinicululŭ.

Poveste.

Pe când trăia Tata-moșu celŭ bĕtrânŭ, ci că umblau poveștile la colindatŭ.

Nu mĕ mirŭ de una câtŭ asta, dér mĕ mirŭ de baba cea bĕtrână sgârciu, ce pare c'o vĕdŭ cum o fi umblatŭ cocuța, tic înainte, tic înapoi, — că altfelŭ o babă, care pórtă o sută și unulŭ de anĭ numai pe-o parte, adecă numai de ḑile socotindŭ, apoi altă sută și unulŭ de anĭ numai de nopțĭ, ḑĕu nu puté umbla mai câtunesce decâtŭ ea.

Și bĕtrâna era babă ca o iérnă, dér n'avea grijă de asta, nu-i era rușine dór de lume, ba încă se fălia puicuța, décă cu tótă huiduiala atâtorŭ ḑile, i a mai rĕmasŭ vreme sĕ-țĭ facă chiar acu unŭ ângerŭ de copilŭ ca ruptŭ de unde l'o fi ruptŭ! Bucuria babii era sprâncenată și 'mpărea c'ontórce pe 'ntineritele de când lăpta pe puiulŭ babii celŭ fără sĕmĕnŭ și vugélă în întréga lume.

Copilulŭ crescŭ numai așa, ca copilulu babii, și trecŭ peste anĭ 13 și anii peste elŭ, ér baba era mai îngândurată ca până aci, căcĭ copilulŭ nu pré era ascultătorŭ și multŭ mai încălcea ițele babii cu neînvoéla lui.

Nu scii cum îțĭ vine nĕcasulŭ pe capŭ și nu scia baba ce posnă a hălăditŭ pe copilulŭ ei, că câtu-i drăguța de ḑiulică și câtu-i négra de nópte, copilulŭ babii totŭ unŭ somnŭ trăgea, totŭ durmia și ér durmia, încâtŭ biata babă se puse și ea dela o vreme pe gândurĭ, căcĭ vedea ea bine, că din puiulŭ mamii s'a drege cu timpulŭ unŭ d'alŭ de:

Lasă-mĕ, că lăsate-oiu
Stăi, pâne, că mâncate-oiu!

Din întêmplare copilulŭ babii mai era și mâncăciosŭ lăcustă și sciind'o asta baba, tot-déuna, când îlŭ trimitea unde-va, îi făgăduia ceva; căcĭ fără făgădașŭ, nu voia sĕ mérgă nicĭ până afară după lemne, orĭ câtŭ îlŭ ruga biata mă-sa.

— „Du-te, dragulŭ mamii, adă-mĭ asta, adă-mĭ ceea, c'apoi ți-oiu da orĭ-ce!

— Da ce mi-i da, ha mamă?

— Ți-oi da *cocuțu*!

Când auḑia copilulŭ de cocuțŭ, câtŭ bațĭ în palme se ducea orĭ unde l'ar fi trimisŭ. Copiiĭ din satŭ toțĭ sciau de povestea cu cocuțŭ și din asta pricină îlŭ botezară pe puișorulŭ babii: *Cocuțŭ.*

Intr'o ḑi baba făcea în cuptorŭ și rugă pe copilŭ sĕ mérgă încetișorŭ sĕ-i aducă o botă de apă, că ea n'are vreme și décă i-a aduce de bună sémă ia face unŭ cucuțŭ întregŭ.

Atuncĭ luà copilu bota și se duse la fântână după apă. Aprópe de fântână curgea o apă mare, ér elŭ de tréḑŭ ce era, după ce-șĭ umplù bota, șeḑù binișorŭ pe ea și adurmì șeḑêndŭ ciuciu pe botă și părea că viséză acu, că a dusŭ apă și n'are altă de lucru, decâtŭ sĕ dórmă.

De-odată „trosc!" se treḑesce c'o drăguță de palmă peste obrazĭ, rece și grea, în câtŭ sĕ n'o dorescĭ.

Sare ață-n susŭ! Inaintea lui sta unŭ pesce frumosŭ și mare, care venise chiar dintre valurile cele înmărgelate ale mărei, și care îi ḑise: „Copile! lasă-mĕ în botă la tine nițelŭ și déc'orŭ veni nisce pescarĭ și te-orŭ întreba: „n'ai vĕḑutŭ unŭ pesce mare?" tu rĕspunde necârcovatŭ, că ai vĕḑutŭ ḑĕu cam de multișorŭ unŭ pesce mergêndŭ de-a vênḑolu pe apă în josŭ. Auḑit ai? — Fă, c'apoi mare bine ți-oiu face și eu, prietine Cocuțŭ!"

Ei, bagă-te dér în botă, voiu face ce mi-ai spusŭ, dér nu cum-va sĕ-mĭ mâncĭ apa, c'apoi te facŭ sĕ umpli tu bota de a doua-óră!

Pescele se vîrî în botă și copilulŭ șeḑù ér domnesce așteptândŭ pescarii.

Nu multŭ a așteptatŭ și étă vinŭ vre-o patru pescarĭ suflecațĭ și cum vĕdŭ pe Cocuțŭ, îlŭ întrébă, de n'o vĕḑutŭ unŭ pesce mare?

— Ba am vĕḑutŭ, ḑĕu! nu mintŭ! Unŭ pesce câtŭ o clae de fênŭ, așa a trecutŭ pe apă în josŭ, de părea, că-i fugăritŭ de unŭ ciurdoiu de bivolĭ, că altminterĭ n'ar fi pututŭ face o așa gălăgiă cu apa, încâtŭ ți-o scotea din alviă.

—De multŭ l'ai vĕḑutŭ?

—Cum de multŭ, dér nicĭ de aḑĭ diminéță!

— Unde era sórele când l'ai vĕḑutŭ?